

Spis treści

Przedmowa do polskiego wydania / 9

I

- 1 Mama bała się poradni dla matek
Kilka słów o tym, dlaczego powstała ta książka / 13
- 2 „Pośledni materiał ludzki”
Czym zawiniła maszynistka Barbro Lysén? / 27
- 3 Krótka historia Wielkiej Paniki
*Dlaczego ewolucji trzeba dopomóc.
Od Darwina do parlamentu Szwecji* / 45
- 4 „Pogańskie, antydemokratyczne, nieetyczne”
*Stara Anglia odrzuca hodowlę ludzi. Nowa Anglia wysyła szeryfa.
O losach eugeniki w Wielkiej Brytanii i USA* / 66
- 5 Socjalizm narodowy zaczyna się w sypialni
O higienie rasy w Niemczech i Japonii / 99
- 6 Dyskretny urok republiki mieszczańskiej
O eugenicie we Francji, Włoszech i Ameryce Łacińskiej / 134

II

- 7 „Zatwardziały serca, rozmiękczone mózgi”
Wczesna krytyka higieny rasy / 173
- 8 Szpital przemienienia
O tym, jak doktor Blumer zmienił poglądy, czyli co z lekarza czyni buchaltera / 204

- 9 Sędzia sługą narodu
O milczeniu szwedzkiego wymiaru sprawiedliwości / 224
- 10 Choroba karą za grzechy przodków
O grzechu dziedzicznym. Wkład Lutra i Kalwina do higieny rasy / 247
- 11 Nowoczesne polowanie na czarownice
Co Panna Oszczędna zrobiła z Rozrzutną / 267
- 12 Ekologia higieny rasy
Jak z niepotrzebnych zrobiono obcych. Szwecja – szczególny przypadek demokracji ludowej / 294

III

- 13 „Eugenistów polskich ród
legionistów naszych wzmocni trud”
Feministki, ludowcy, narodowcy, socjaliści. Paradoxy eugeniki nad Wisłą / 325
- 14 „Powstrzymać zalew chamstwa”
Eugenika sarmacka. Druga porażka doktora Judyma / 357

IV

- 15 Równia pochyła
Gdzie się zaczyna droga do Zagłady. Dlaczego demokratyczne Niemcy nie uznają ofiar higieny rasy za ofiary nazizmu / 389
- 16 Epilog. „Życie niepełnowartościowe”
Pokusy, nadzieje i koszmary eugeniki sprywatyzowanej / 398
- Bibliografia / 407
- Zdjęcia, ilustracje i ich źródła / 415
- Indeks / 419

Jak to możliwe, że demokratyczne państwo dobrobytu w imię „higieny rasy” aż do lat 70. XX wieku zmuszało tysiące obywateli do sterylizacji? A socjaldemokratyczne władze Szwecji dzieliły ludzi na „pożytecznych” i „mało wartościowych”?

Autorem artykułów, które w 1997 roku ujawniły te wstrząsające praktyki, był Maciej Zaremba. *Higieniści* to książkowa wersja tamtych tekstów, wzbogacona o eseje dotyczące historii eugeniki, jej propagatorów i przeciwników, w krajach tak różnych, jak USA, Trzecia Rzesza, Szwecja czy Japonia. Utopia uszlachetnienia ludzkości metodą hodowli ma długą i zaskakującą tradycję. Hołdowali jej także w latach 30. wybitni Polacy, m.in. Tadeusz Boy-Żeleński i wielu znanych lekarzy. W rozdziałach napisanych do polskiego wydania autor próbuje zrozumieć, co nimi kierowało i dlaczego nie znaleźli zwolenników. Choć dziś nie prowadzi się już państwowych programów „genetycznego ulepszenia” ludzkości, eugenika jako taka nie spoczęła na śmietniku historii. Dochodzi do głosu w nowych formach, jak choćby w Ameryce, gdzie dzieci zaskarżają rodziców i lekarzy, że urodziły się z wrodzoną ułomnością.

Maciej Zaremba Bielawski (ur. 1951) wyemigrował do Szwecji w 1969 roku. Pracuje w największym szwedzkim dzienniku „Dagens Nyheter”. Za swe artykuły otrzymał wiele nagród, m.in. kilkakrotnie Nagrodę Akademii Szwedzkiej, Wielką Nagrodę Dziennikarską (za cykl reportaży *Polski hydraulik* – po polsku Czarne 2008) i ostatnio Złote Pióro Klubu Publicystów. Jest mężem Agnety Pleijel, znanej (także w Polsce) szwedzkiej pisarki, z którą przekładał poezję Zbigniewa Herberta.